

Faglig beretning ved Årsmødet for Landsudvalget for Svin tirsdag den 25. oktober 2005 ved direktør for Landsudvalget for Svin, Orla Grøn Pedersen.

Indledning

Vores erhverv udfordres – både på pris og kvalitet på de forskellige markeder, og det

gælder lige fra Japan til Europa. Tæt på 90 pct. af svinekødsproduktionen eksporteres til mere end 130 lande og med WTO, frihandel med mere mærker vi nu globaliseringen trænge helt ind på staldgangen.

Jeg bliver jævnligt spurgt: Hvilke kompetencer skal dansk svineproduktion besidde i fremtiden for at klare sig i den internationale konkurrence?

Mit svar lægger sig op ad en klassiker, nemlig Charles Darwin, som sagde: "Det er ikke de stærkeste eller nødvendigvis de klogeste, som overlever, men dem der har evnen til at tilpasse sig".

Min personlige opfattelse er, at netop evne og vilje til forandring – er et af vores stærkeste kort i fremtiden. Det gælder lige fra at tilpasse sig markedskrav, nationale rammebetingelser, lave omkostninger og høj effektivitet.

I dag har vi verdens højeste effektivitet, hvilket i særdeleshed gælder soholdet. Eksempler på topresultater i soholdet er snare reglen end undtagelsen. I indkørsåret med mange første lægs søer præsteres 25 grise pr. årssø og derefter 28-30 grise pr. årssø, hvilket er væsentligt højere end vore kolleger i udlandet.

Gang på gang har vore avlsdyr dokumenteret deres genetiske egenskaber til at præstere topresultater. For den unge og dygtige svineproducent er sohold derfor et rimeligt sikkert grundlag at bygge sin fremtid på.

Op familiemæssigt er det attraktivt med en veldreven bedrift med fx 1.050 søer med salg af fravænningsgrise eller 650 søer med salg af 30 kg's smågrise. Tre ansatte foruden ejeren vil der typisk være. Så er der plads til både weekend- og ferieafløsning.

Effektivitet

Selv om effektiviteten i slagtesvineholdet er god set med internationale briller, så er potentialet for forbedringer ud fra gennemsnitsresultater større end i soholdet.

Årsagen er blandt andet, at en alt for stor gruppe af slagtesvineproducenter stiller sig tilfredse med halvdårlige resultater.

Vore analyser viser klart, at mange nyetablerede slagtesvinebedrifter år efter år kommer ud med meget fine resultater. Det vil sige et foderforbrug på 2,6 FE_{sv} pr. kg tilvækst, en dødelighed på 1-2 pct. og med 1.000 g i daglig tilvækst.

Sagt på en anden måde, så mener jeg, at slagtesvin er det oversete potentiale i dansk svineproduktion. Avlsmæssigt er grundlaget til stede for en meget høj effektivitet.

Ved brug af den nyeste viden om staldtyper, klima- og ventilationsstyring, fodersammensætning og foderstrategi – ja, så er en slagtesvineproduktion lige så driftssikker, som det jeg tidligere har nævnt om soholdet.

Der er sågar eksempler på, at både nuværende og tidligere svineproduktionskonsulenter uden at anstrenge sig kan lave topresultater med slagtesvin år efter år!

Men meget taler for, at fremtiden ligger hos de producenter, der over tid kan etablere en fuldline produktion med søer, smågrise og slagtesvin på en eller flere lokaliteter med de indbyggede stordriftsfordele det giver. Forudsætningen er, at myndighederne i fremtiden vil tillade etablering af optimale produktionsanlæg.

Visionen er at gøre dansk svineproduktion mere profitabel og mindre sårbar. Derfor skal vi have genskabt troen på de muligheder, der ligger i den integrerede produktion.

Jeg tror, at fremtidens vindere bliver dem, som forstår at udnytte stordriftsfordelene med fx et sohold på 750 søer med smågrise og slagtesvineproduktion – altså en bedrift på ca. 800 dyreenheder eller større.

Derfor skal man i hvert enkelt tilfælde nøje overveje sin investeringsplan – og vi taler om store investeringer i fremtiden. For at fastholde konkurrencekraften skal der de næste 10 år fortsat investeres ca. 3 mia. kr. årligt i det primære erhverv.

Case- og kontrolundersøgelse

Desværre må jeg erkende, at foderudnyttelsen i slagtesvineholdet ikke er forbedret i samme takt som andre effektivitetsparametre i svineproduktionen.

Vi har derfor lavet en større case-/kontrolundersøgelse i 200 besætninger, for at finde årsagerne til den manglende udvikling i fodereffektivitet.

Første gruppe havde et foderforbrug på over 2,92 FE_{sv} pr. kg tilvækst, mens anden gruppe brugte under 2,75 FE_{sv} pr. kg tilvækst.

De to grupper er sammenlignet med hensyn til fodring, fodringsstrategier, staldindretning, sundhed, **management** samt en personlighedstest af producent eller fodermester.

Største overraskelse fra undersøgelsen var, at der er en overrisiko for dårlige resultater ved brug af vådfodring. Årsagen er tilsyneladende, at alt for mange producenter ikke får trykket på de rigtige knapper i de avancerede vådfodringsanlæg.

Det tyder på, at vådfoderfirmaerne skal gøre en langt større indsats for at gøre anlæg og manualer mere brugervenlige.

Den enkelte producent må også gøre sig klart, om han magter at styre og overvåge et kompliceret vådfodringsanlæg, inden han køber det.

Sikre vindere med hensyn til fodereffektivitet var bedrifter med:

- Pelleteret færdigfoder
- Ingen foderspild
- Ingen flytning af slagtesvin (ingen ungsvinestald)
- Konsekvent holddrift med vask og udtørring af stald inden nyt hold

Desuden viser undersøgelsen, at luftvejslidelser kan være årsag til dårlig foderudnyttelse.

Personlighedstesten var interessant i sig selv – men det påvirkede ikke foderforbruget!

Vækstmanual

De producenter som også nævnt i indledningen, der har vilje og evne til forandring og dermed tilpasning, får de bedste resultater på bundlinjen. Helt som forudsagt af Darwin.

Her tænker jeg konkret på den måde, at man sikrer, at ny viden og systematik bliver brugt i den daglige drift.

Tag kontakt til svinerådgivningskontorerne og spørg dem, hvad de kan tilbyde. Det kunne fx være vækstmanualen, som er et meget effektivt værktøj til at få styr på slagtesvineholdet.

Nogen tænker sikkert allerede – vil han nu reklamere for konsulenterne? Nej, jeg vil blot give et godt råd til producenterne.

Manualen bygger blandt andet på en præcis dag til dag plan med krav til klimastyring, fodring, sundhedstjek og meget mere.

Planen udarbejdes af rådgiverne – og der laves udskrifter, som passer til hver enkelt stald. Det giver en meget præcis og detaljeret rådgivning. Fordelen er, at der altid er opfølgning på resultaterne.

Manualen er også et godt redskab for både konsulent og dyrlæge som grundlag for diskussion med producenten om behov for ændringer af den daglige drift. Nogle producenter bruger samtidig manualen til at holde både rådgiverne og medarbejderne til ilden.

I mange besætninger har modellen vist sig at give et imponerende løft i produktionsresultaterne.

Foderomkostninger

Foderblandinger til fravænningsgrise varierer meget i pris. Det billigste foder koster lige godt og vel 2 kr. pr. kg. – og det dyreste helt op til 6-7 kr. pr. kg.

Forskellen i pris ved brug af en dyr blanding i forhold til en såkaldt billig blanding kan være helt op til 10 kr. pr. gris. En sådan prisforskel er naturligvis i orden, hvis grisene henter pengene hjem igen i form af bedre produktionsresultater eller bedre sundhed.

Set over hele smågriseperioden viser vores forsøg, at dyre blandinger ender op med et stort minus på bundlinjen. Forekomsten af behandlingskrævende diarré var upåvirket af, om grisene fik en dyr eller en billig blanding. Samme resultat så vi også for 15 år siden – så på det punkt har grisen ikke ændret sig.

Fra firmaside får vi ofte i at vide, at vi anvender de dyre blandinger forkert, men hverken vi eller landmændene har været i stand til at ramme den måde, der giver overskud.

Minigrisen

Siden juni har "Minigrisen" været i brug på staldgangen. Minigrisen er et edb-program, hvorfra man løbende kan følge produktionen på tæt hold.

Programmet kører på små lommecomputere, de såkaldte pda'ere. Her kan man blandt andet registrere løbning, faring, fravæning, medicinering mm. Hvis man samtidig har trådløst netværk, registreres besætningsdata med det samme på staldens centrale computer.

De første brugere af Minigrisen er meget tilfredse. Vi sparer en masse papirarbejde og indtastninger på en stationær pc – siger de. En svineproducent med 600 søer og tre ansatte er gået så langt, at han har smidt samtlige sokort ud, for i stedet at have dem liggende på pda'erne.

Zink til smågrise

Receptordination af zink til smågrise til forebyggelse af fravænningsdiarree har kørt som forsøgsordning det seneste år.

Ordnningen har været til stor gavn for erhvervet. Mange besætninger har haft en bedre sundhed hos de fravænnede smågrise, hvilket har betydet færre antibiotika-behandlinger.

Forsøgsordningen er under evaluering. Landsudvalget samarbejder med Fødevarestyrelsen om at dokumentere, at ordningen har haft effekt, og derfor bør være permanent.

Antibiotika

Det generelle forbrug af antibiotika i Danmark er meget lavt sammenlignet med andre væsentlige svineproducerende lande. I 2004 så vi desværre et øget forbrug som følge af flere PMWS-besætninger. Men forbruget er stadig i verdensklasse lavt, og sådan ønsker Landsudvalget fortsat, det skal være.

Vi satser også på at reducere forbruget totalt set. Ikke ved generelle tiltag, men derimod ved at ændre adfærd hos dyrlæger og producenter omfattende de ca. 10 pct. af bedrifterne, hvor forbruget klart er for højt.

Statistikken viser, at et mindre antal besætninger har et uforståeligt stort forbrug på tværs af besætningsstørrelse og staldsystemer.

Her skal vi huske, at gode stalde og produktionssystemer også kan bruges forkert både produktions- og sundhedsmæssigt.

Derfor har vi sammen med Fødevarestyrelsen været med til at foreslå Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender en handlingsplan, som ministeren meldte ud i pressen i begyndelsen af oktober måned.

Det vil sige, at Fødevarestyrelsen i efteråret 2005 gennemfører et udredningsprojekt med besøg hos de dyrlæger, der udskriver mest antibiotika. Baggrunden er et ønske om at vide mere, om de overvejelser den praktiserende dyrlæge gør sig i forbindelse med ordinerer af medicin.

Dertil kommer et udredningsprojekt i et antal besætninger med højt antibiotikaforbrug fra de pågældende dyrlægepraksis.

Vi har tilbudt assistance ved dette projekt i håb om at finde løsninger på det høje antibiotikaforbrug i de pågældende bedrifter.

Vi venter os meget af denne plan, og vi tror, at det bliver en såkaldt - win win - situation for alle parter.

Soddelighed

Den stigende soddelighed er både et økonomisk og et image-problem for erhvervet. Denne udvikling skal vi have vendt i de kommende år.

Besætningsforskellene er slående. Vi ser forskelle fra 7 til 21 pct. af søerne, som går til destruktions. Forskellen i dækningsbidraget på to sådanne besætninger med fx 500 søer er 100.000 kr. om året.

Trods de mange undersøgelser – står vi stadig tilbage med flere spørgsmål end svar. Ofte møder vi personer/debattører udenfor erhvervet, som peger på lette løsninger – som desværre ikke er helt så lette, når det kommer til stykket.

Især antal aflivede søer er øget, hvilket skal ses i relation til de skærpede krav til dyreværn i forbindelse med indtransport til slagteriet. Vi er ikke uenige i de skærpede krav, men det betyder altså flere aflivninger i besætningerne end tidligere.

Når det drejer sig om staldindretning, effektivitetsniveau og drift, kan vi ikke påvise en entydig og sikker årsagssammenhæng til den øgede dødelighed. Men vi kan se, at indkøring af løsdrift i drægtighedsstalder trækker i den forkerte retning.

En langsigtet indsats på besætningsniveau skal derfor omfatte:

- Rigeligt med polte, så kun de bedste indsættes i løbeafdelingen
- Individuel fodring efter huld af polte og søer
- Besætningsstrategier for reduceret soddelighed
- Besætningsspecifik indsats i forhold til udsætterårsag
- Løsdrift med passende mængder halm
- Fodersammensætning og foderstrategi i farestalden

Hvad er der så tilbage? **Management** og for en sikkerhedsskyld 10-15 pct. havre i samtlige soblandinger, hvis besætningen har en soddelighed over gennemsnittet.

Vi fortsætter med endnu flere undersøgelser i et stort antal problembesætninger.

Dødelighed hos smågrise/sl.svin

Vi har også fokus på dødelighed i fare-, smågrise- og slagtesvinestalde. Også her er der kolossale besætningsvariationer. Alene for perioden fra fravæning til slagtning ses forskelle fra 2 pct. og op til 12 pct. eller mere i dødelighed.

Årsagen til de store forskelle kan være mange. PMWS og andre sygdomme spiller en afgørende rolle, men er langt fra hele forklaringen.

For 30 år siden så vi en dødelighed fra fødsel til slagtning på godt 21 pct. I midten af 80'erne var niveauet 17,5 pct., mens dødeligheden nu igen er steget til knap 21 pct. af de levendefødte grise.

Alene ud fra en økonomisk vinkel er der behov for en særlig indsats for at nedbringe dødeligheden. Dertil kommer, at vi gerne vil demonstrere en faldende dødelighed i dansk svineproduktion de kommende år.

For et søhold med 240 søer inklusive slagtesvin – har den bedste fjerdedel af besætningerne – jf. regnskaberne - hele 280.000 kr. mere at gøre godt med på bundlinjen end den dårligste fjerdedel.

Forskellen fremkommer alene som følge af en forskel i dødelighed fra fødsel til slagtning på 10,4 pct. For erhvervet som helhed svarer forskellen til 265 mio. kr. om året.

Ingen tvivl om, at mange kunne holde en meget høj dagløn ved en målrettet indsats omkring smittebeskyttelse, **sektionering** og forbedret systematik i den daglige driftsledelse og mere tilsyn med dyrene.

PMWS

Af mange forsøgte løsninger har **management** og driftsledelse været eneste sikre virkemiddel overfor PMWS-syndromet.

I samarbejde med Danmarks Fødevareforskning har vi gennemført en case-/kontrolundersøgelse i 150 besætninger. 75 sobesætninger med PMWS og 75 besætninger uden tegn på dette sygdomskompleks.

Obduktion af grise fra besætninger uden mistanke om PMWS viste, at enkelte grise havde PMWS lignende laboratoriefund. I dette tilfælde blev der ud fra obduktionsfund stillet diagnosen PMWS i en fjerdel af de såkaldt "raske besætninger".

Danmarks Fødevarerforsknings justerede omgående kriterierne for at stille PMWS diagnosen.

Den nye situation betød, at Landsudvalget besluttede at ophæve deklARATIONEN for PMWS i avls- og opformeringsbesætninger pr. 1. september 2005. Vi har i stedet etableret en ny og mere systematisk registrering af dødelighed i alle avls- og opformeringsbesætninger.

Tilsvarende ophører deklARATIONEN for PMWS i produktionsbesætninger med salg af smågrise pr. 1. januar 2006.

Landsudvalget fortsætter forskningsindsatsen i et stort EU-projekt, herunder også test af vacciner til forebyggelse af PMWS.

PRRS

Noget tyder på, at PRRS udover selve sygdommen forstærker effekten af almindelig lungesyge. Af den grund kunne det være en fordel at anvende en kombineret vaccine i visse besætninger.

Derfor har Landsudvalget startet en klinisk afprøvning, der skal afklare effekten af en kombineret vaccine mod henholdsvis almindelig lungesyge og PRRS i smågrise- og slagtesvinestalde.

Livskraft

Hvorvidt avlsarbejdet er årsag til den øgede dødelighed blandt alle kategorier af grise er vanskeligt at sige. Dog er det en kendsgerning, at avl for øget kuldstørrelse har betydet flere levendefødte grise pr. kuld, men samtidig også flere dødfødte og generelt mindre grise ved fødslen.

Vi er i avlen på vej til at lave om på dette forhold. Cirka en tredjedel af selektionskapaciteten er nu rettet mod at forbedre overlevelsen omkring **faring** – det såkaldte avls mål for LG5, som står for "levende grise 5 dage efter fødsel". På sigt vil LG5 betyde færre dødfødte og desuden reduceret dødelighed i diegivningsperioden.

Fra tidligere forsøg med både svin og fjerkræ ved vi, at der findes arvelige komponenter for livskraft.

Vi har iværksat dataopsamling for dødelighed i smågrise- og slagtesvineperioden i en almindelig besætning, der bruger samme orner som avlsbesætninger. Ud fra det datamateriale kan vi fastlægge en given **arvelighed**.

Holdbarhed

På sosiden arbejder vi med at udvikle et avls mål for holdbarhed. Som et indirekte mål for holdbarhed tæller vi, hvor mange døtre efter den enkelte avlsorme, der bliver løbet igen efter første **faring** (og måske senere).

E. coli 149 F4-projekt

Den hyppigste årsag til diarré, er E. Coli 149 F4-typer. Resistens mod denne type colidiarré forventes både at give bedre mave-sundhed hos fravænnede grise, færre dødsfald og lavere medicinforbrug.

Siden Landbohøjskolen for godt to år siden fandt genet for diarréresistens, har resistensen indgået i avls målet for Landrace og Yorkshire. I avls populationerne er 11 pct. af Landrace og 56 pct. af Yorkshire resistente – hvilket er langt over udgangspunktet på henholdsvis 1 og 19 pct.

Hos begge racer bruger vi kun resistente orner i avlen suppleret med en begrænset test af sopolulationerne. Resistensniveauet udvikler sig derfor hurtigt i positiv retning.

Hampshire er fuldt resistent, mens 88 pct. af Duroc-avlsdyrene er resistente. En plan for at opnå 100 pct. resistens hos Duroc er netop sat i værk – men vil ligesom for Landrace og Yorkshire strække sig over flere år.

Vore beregninger viser, at der er økonomisk balance, hvis vi på årsbasis redder cirka 100.000 smågrise.

På KS-stationerne findes stort set kun resistente Yorkshire-orne, mens ca. halvdelen af Landrace-orne er resistente.

Man kan derfor allerede nu efterspørge sæd fra E. Coli 149 F4-resistente orner på KS-stationerne og kombinere dette med test af søer/polte i kernebesætningen. Interesserede besætninger kan finde hjælp hos avlsafdelingen.

Avl for sundhed

I projekt "Avl for Sundhed" og Kina projektet leder vi efter gener med stor effekt på alle væsentlige egenskaber fra grisen er født til den slagtes. Projektet kører i tæt samarbejde med Danmarks Jordbrugsforskning.

Det krævede, at vi etablerede et kendt familiemateriale. Vi fandt markante forskelle mellem de anvendte fædre på stort set alle målte egenskaber.

Alle kromosomer blev genomscannet med de værktøjer, vi har fra Kina-projektet for på den måde at finde gener med stor effekt på væsentlige produktionsegenskaber. Vi har især fokus på de gener, som har effekt på lungesyge, ledforandringer og livskraft.

Allerede nu ville vi være i stand til at bruge genmarkører til disse egenskaber i avlsarbejdet, men indtil videre har vi valgt at vente, til vi har et totalt overblik.

Det skyldes også, at vi parallelt arbejder på at finde nye metoder til at håndtere mange enkeltgener sammen med vores nuværende **avlsindeks**.

Vi skulle jo nødt sætte det til på "gyngerne, som vi vandt på karrusellerne"

Eksport - DanAvl

Ofte hører vi spørgsmålet - hvorfor eksporterer vi vore gode avlsdyr? Spørgsmålet er meget forståeligt. Men svaret er også forholdsvis enkelt. Vi sælger i erkendelse af, at vi lever i en global verden, hvor isolation er urealistisk.

Dertil kommer, at vi af hensyn til konkurrencelovgivningen ikke har nogen mulighed for at undgå salg indenfor EU. Vi undlader heller ikke at eksportere gode landbrugsmaskiner, avlsvæg, frø og sædekorn, hvis der er god økonomi i det.

På samme måde med vores avlsdyr i svine sektoren. Vi tror på filosofien om selv at være trendsættere – og at eksport af 2. og 3. generations avlsdyr – er den rette strategi. På den måde er eksporten med til at finansiere avlsarbejdet.

Forudsat, – at vi kan få en ordentlig pris for vort avlsmateriale til tredje lande som fx USA og Kina, så er eksporten til gavn for danske svineproducenter. Vi har også sat os i førersædet, når det gælder forskning og udvikling. Eksempelvis med det store genomforskningsprojekt med Kina.

Dyrevelfærd

I perioder er dyrevelfærd et meget varmt og omtåleligt politisk emne. Dyrevelfærd er noget alle kan forholde sig til – og have en mening om. Formen og intensiteten i debatten har ændret sig meget de seneste år. Enkeltsager fører ofte til, at mindst én politiker kræver strammere lovgivning, flere bøder og mere kontrol. Og det giver store overskrifter i aviserne.

Paradokset ligger i, at dansk svineproduktion ikke får kredit for de omfattende ændringer i opstaldningsformer, staldindretning og dermed forbedring af dyrevelfærden – I som producenter har gennemført de senere år.

Som det eneste land på de globale eksportmarkeder, har vi to tredjedele af de drægtige søer gående i løsdrift. Det ser typisk ud som på billedet. I langt de fleste andre lande står søerne stadig i bokse uden strøelse.

Løsdriftssystemer er ikke altid ensbetydende med fred og fordragelighed. Når søerne blandes – slås de ofte så splinterne flyver, indtil et nyt hierarki er etableret. Sådan er naturens orden. Det er der egentlig ingen, der stiller spørgsmålstejn ved.

A pro pos den til tider negativt ladede debat, ja så har jeg aldrig oplevet andet – selv fra de stærkeste kritikere – at også de synes, det ser rigtigt godt ud i sådanne stalde.

Tidligere var bundne søer et fyord. Der er ikke mange bundne søer tilbage, og systemet er helt forbudt fra januar 2006. Bokse har endnu 7 år tilbage i drægtighedsstalden. Men mit bud er, at om bare 5 år er der kun få bokse tilbage.

Ved besøg i smågrise stalde med 50 pct. fast gulv i stierne, som vist her på billedet – hører vi de samme meget positive kommentarer – det ser godt ud – og det er rigtigt – dyrevelfærden er i top.

I slagtesvineholdet går det hurtigt med at tilpasse sig de nye lovkrav, hvor en tredjedel af stien skal have fast eller drænet gulv, som afløser for fuld-spaltgulv.

Alt sammen som følge af en lovgivnings erhvervet selv har været med til at anbefale bl.a. sammen med Dyrenes Beskyttelse.

Løsgående diegivende søer

Vi har allerede sat nye mål. Vi vil udvikle velfungerende stier til løsgående diegivende søer. Vi sætter mange resurser på det område i samarbejde med Danmarks Jordbrugsforskning og Landbohøjskolen. Dyrenes Beskyttelse er også med i styregruppen.

Desværre er pattegrisedødeligheden ofte alt for høj, og der er problemer med dårlig hygiejne i stierne. Ud fra et velfærdsmæssigt hensyn kan omtalte stitype endnu ikke anbefales. Udviklingsprojekter tager lang tid, og vi skal nok finde en løsning, men ikke inden næste årsmøde.

Indtil videre sikres dyrevelfærden bedst i kassestier, under forudsætning af, at gældende anbefalinger fra Landsudvalget for dimensionering af bokse og stier følges.

Sygestier

Det nye lovkrav om indretning af **sygestier** har vi sammen med andre også været initiativtagere til. Sygestier skal etableres i fornødent omfang til alle dyrekategorier, og stierne skal have blødt underlag med mulighed for temperaturregulering.

God brug af **sygestier** giver udover dyrevelfærdsmæssige gevinster også rigtig god økonomi. Langt de fleste grise kommer sig efter endt behandling. Her er der således tale om en væsentlig forbedring af dyreværn og -velfærd.

Skuldarsår

I første halvår af 2005, er der på slagterierne registreret 9 udsættersøer, som havde **skuldarsår** med grad 3 eller 4. Det er en markant reduktion sammenlignet med de 34 tilfælde i samme periode af 2004. Det er således ikke lykkedes for alle besætninger at undgå skuldarsår, men problemet er minnet i forhold til tidligere.

På vort sidste møde med konsulenter og dyrlæger havde en svineproducent og hans dyrlæge et flot indlæg. De viste, hvordan de havde løst et stort problem med skuldarsår i besætningen - bl.a. ved at følge forslag til besætningsstrategier og forebyggelse udarbejdet i forbindelse med Landsudvalgets velfærdskampagne, som nu kører på tredje år.

Kampagnen har helt klart haft effekt. På det omtalte møde med rådgiverne var stemningen vendt. Nu er rådgiverne ikke længere bekymrede for at tage en positiv diskussion med producenter som trænger til et løft af dyrevelfærdsstandarder i deres besætning – en meget positiv udvikling.

Det vil sige, at man drøfter besætnings-specifikke problemer med producenten. Meldingen var også, at de producenter, der tidligere støjede over en sådan diskussion, har ændret mening – og det er der vi skal hen, hvis vi skal undgå, hvad jeg kalder helt unødigt negativ omtale af vort erhverv.

Vi kommer aldrig så langt, at der ikke kan findes et sygt eller tilskadekommet dyr i stalden. Problemet kan opstå over natten, men vi må aldrig acceptere, at det bliver et besætningsproblem.

5 pct. kontrol

Den meget omtalte 5 pct. kontrol er blevet skærpet meget de sidste par år. Sidste år blev der givet 1.833 indskærpelser. Det fik vi ikke ros for. Desværre overskyggede den efterfølgende debat de faktiske forhold.

I princippet tilgodeser loven ikke det dyrevelfærdsmæssige helhedsindtryk af besætningen. Kontrollanten kan gå gennem sotalde med både drægtige og diegivende søer, hvor alt summer af velfærd. Se billederne.

Det samme i smågrise- og slagtesvinestaldene indtil de sidste par stier, hvor vinklen på træklodsen i en sti ikke svarer til bekendtgørelsen. I en anden sti er træklodsen måske revet af kæden og ligger i gødningsen.

Besætningen får derfor en indskærpelse for manglende dyrevelfærd. Hvis det gentager sig ved opfølgingsbesøget, ender det måske med en politianmeldelse.

Vi er nu bragt i den uheldige situation, at de mange regler bl.a. vedrørende rodematerialer, herunder halmmængder og antal træklodser mv., totalt overskygger de store linier til gavn for dyrevelfærden som netop omtalt.

Som følge af det politiske pres kan næste skridt blive, at myndighederne sætter alle stående styrker ind på at jage juridiske spidsfindigheder, som har meget lidt med dyrevelfærd at gøre.

Jeg argumenterer ikke for, at I som producenter ikke skal overholde loven – hvilket er uden for enhver diskussion – men den nuværende lov og kontrol er ikke nødvendigvis korreleret til høj dyrevelfærd.

Kontrollen skal gøres mere dynamisk og brugbar for producenterne og i dialog med rådgiverne (dyrlæge og konsulent). Indskærpelserne skelner ikke mellem forhold af betydning for dyrenes velfærd – og forhold som er ren regelrytteri.

Kontrollen skal i stedet fokusere på områder som flytter noget med hensyn til dyrevelfærden. Dyrevelfærden bliver ikke bedre af, at vi hænges ud, fordi en registrering ikke er foretaget korrekt.

Vores udspil er nu, at vi sammen med politikere, ansvarlige ministre samt embedsmænd kommer tilbage på sporet og sætter kræfterne ind dér, hvor vi virkelig taler om forbedring af dyreværn- og dyrevelfærdsmæssige forhold.

I de fleste europæiske lande har man ladet fornuften råde og ikke paragrafferne. Det sidste gavner i det mindste ikke dyrene. Det kræver et helt andet helhedssyn – det er det vi skal tilbage til.

Miljø

Naturen har det bedre. Det fremgår af den netop udsendte miljøtilstandsrapport fra DMU. Samtidig kritiseres politikere for at have høstet de mindre og lavest hængende frugter, mens de større stadigvæk hænger højt og flot.

For eksempel er partikler fra især dieselmotorer hvert år skyld i mere end 3.000 for tidlige dødsfald. Hvis Københavns Kommune skal leve op til EU's grænseværdier for kvælstofdioxid (NO₂) inden 2010, kræves en 40 pct. reduktion af vejtrafikken i byen. Man må håbe, at der findes andre løsninger.

Samtidig fremgår det af rapporten, at ammoniakudslippet er faldende og en foreløbig vurdering viser, at Danmark kommer tæt på målet jævnfør Göteborg protokollen med en reduktion til 69.000 t udledt ammoniak i 2010.

Det underbygges yderligere af, at Danmarks Jordbrugsforskning netop har beregnet, at det samlede ammoniaktab fra landbruget er 8 pct. lavere end hidtil antaget. Mens en ny model hos Danmarks Miljøundersøgelser viser, at det gennemsnitlige kvælstofnedfald nu kun udgør 16 kg kvælstof pr. ha pr. år mod tidligere vurderet 19-20 kg kvælstof pr. ha.

Ja, det er utroligt, hvad beregningsmodeller kan flytte rundt på, når det gælder miljø.

Kvælstof i gylle

Hvordan er det så gået miljømæssigt med svineproduktionen – langt bedre, end de fleste havde forventet, må man sige.

Vores vision har de sidste 10 år været, at vi skal være de mest effektive i verden og samtidig være i front på de bløde parametre, ikke mindst på miljøområdet.

Men fremskridtene er ikke alene sket ved hjælp af avancerede miljøteknologier – som mange politikere for øjeblikket peger på som en løsning.

Nej, vi har brugt en kendt og omkostningsneutral teknologi – baseret på biologi. Det vil sige fodring, fodringsstrategier, avl og staldindretning.

Siden 1985 er svineproduktionen steget 74 pct., mens indholdet af kvælstof i svinegylle kun er øget 13 pct. Eller sagt på anden vis: I den periode er udskillelsen af kvælstof pr. produceret kg svinekød reduceret med ca. 40 pct.

Den positive udvikling fortsætter. Vore beregninger viser en halvering af kvælstofudskillelsen i 2015 sammenlignet med 1985-niveauet – en udvikling som alene sker via optimeret fodring og avl.

NH₃

I samme periode – fra 1985 til nu, er ammoniakfordampningen fra svinestalde pr. produceret kg svinekød næsten halveret – og i 2015 forventes fordampningen at udgøre mindre end en tredjedel af niveauet i 1985. Det sker alene via de sikre metoder – og jeg gentager – som følge af fodring, avl og staldindretning.

Det er da miljøgevinster, der vil noget. Selv miljøministeren vil nok kippe med flaget. Fra nu af og frem til 2015 forventer vi et fald i ammoniakfordampningen på 38 pct. med samme produktion som i dag – med ca. 25 mio. grise. Og vi har skriftligt orienteret de ansvarlige ministre om denne positive udvikling.

Og jeg må gentage: Disse miljømål opnås alene med basale, biologisk funderede teknikker – nemlig foder, avl og staldindretning.

Fosfor

Føljetonen af miljøgevinster fortsætter med **fosfor**. Her har løsningen været fordøjeligt fosfor og brug af **fyttase**. Da reglerne for udbringning af gylle i 2002 blev ændret fra 170 kg N til 140 kg N pr. ha faldt fosfortilførslen fra 47 kg til 39 kg pr. ha.

Siden har vi ved ændret fodersammensætning, foderstrategier og tilsat **fyttase** opnået en forbedring, så der nu kun udbringes ca. 30 kg **fosfor** pr. ha.

Det positive er desuden, at de allernyeste resultater fra Landsudvalget og Danmarks Jordbrugsforskning viser, at **fosfor** i foder bliver så tilgængelig ved brug af 1.500 fyttaseenheder pr. kg foder, at gylle fra smågrise kun tilfører marken 18 kg fosfor pr. ha mod i dag 26 kg.

Tilsvarende viser et andet forsøg med slagtesvin, at man kan nå så langt ned i fosforindhold, at marken i fremtiden kun vil få tilført 19 kg fosfor pr. ha mod i dag 22 kg.

Den fremtidige bundlinie for udbragt fosfor forventes i en integreret produktion at udgøre 23 kg pr. ha om året for svinegylle.

Hvem sagde bæredygtighed? Det vil sige balance mellem det afgrøderne fjerner og tilførsel fra gødning. På gode jorde fjerner afgrøderne typisk 25-27 kg fosfor pr. ha og på de lette jorde 16-18 kg pr. ha om året.

Målsætningen i Vandmiljøplan III er, at dansk landbrugsjord i 2015 i gennemsnit skal have tilført maksimalt 25 kg fosfor pr. ha.

Konklusionen er meget klar. Der er ikke noget at komme efter i vores sektor. Alt tyder på, at vi når at opfylde målsætningen for fosfor i Vandmiljøplan III langt tidligere end 2015 som forudsat i planen. Vi ser nu frem til at modtage en form for belønning for denne indsats – ros fra politisk hold kan vi sagtens tåle – men ikke yderligere krav.

Alt i alt vil denne miljøgevinst vedrørende fosfor koste 1,00-1,50 kr. pr. gris i en integreret bedrift.

Miljøteknologier

For 4 år siden var jeg meget optimistisk overfor mulighederne i de nye gyllebehandlings- og miljøteknologier. Desværre har det vist sig, at der ikke helt var hold i min optimisme, og slet ikke indenfor forsvarlige økonomiske rammer.

I dag har vi fx tre anlæg (Scan Air Clean, Skov og Bovema), som kan opsamle fra 60-90 pct. af ammoniakken i udsugningsluften til en foreløbig pris fra 10 til 20 kr. pr. gris.

Desuden er der forsøringsanlægget fra Starring Maskinfabrik, der ved tilsætning af svovlsyre til gyllen sænker pH til 5,5, og dermed reducerer ammoniakfordampningen i stalden med 80 til 90 pct.

Prisen er ca. 15 kr. pr. gris for et produktionsanlæg til 250 DE i slagtesvin og 9 kr. pr. gris i et anlæg til 500 DE som følge af størrelsesøkonomien.

Vi forudsætter imidlertid, at det tilbageholdte kvælstof fra de omtalte teknologier kan indgå i gødningsregnskabet uden modregning i indkøb af handelsgødning. Mange afgrøder mangler det ekstra kvælstof.

Herved reduceres nettoomkostningen med 5-8 kr. pr. gris afhængig af anlægstype, og det hjælper på økonomien.

Det er uden diskussion en nødvendig økonomisk forudsætning for at få gang i den del af teknologiudviklingen og implementeringen.

Gennem de senere år har vi anvendt store resurser på afprøvning og udvikling af nye teknologier, og det vil vi fortsat gøre. Billigere og mere effektive teknologier står øverst på listen.

Derudover vil vi på tæt hold spændt følge projekterne med afbrænding af det fraseparerede organiske materiale i gyllen. Det kan være i højovne til produktion af el og genbrug af varmen eller mindre avancerede gårdanlæg.

Her har vi måske både en miljømæssig og økonomisk holdbar metode til at omdanne det organisk bundne kvælstof i gyllen til frit kvælstof. Men også til at håndtere fosfor i asken efter forbrændingsprocessen videre til gødningsindustrien.

Lugt

En af de store udfordringer ved fremtidige staldbyggerier og renoveringer bliver at mindske lugtgener fra svinestalde. Status er, at optimal staldindretning og god management er den bedste og billigste måde at reducere lugtemissionen på.

Vores nyeste målinger viser, at lugtemissionen fra stalde med delvist fast gulv reduceres med op til en tredjedel i forhold til stalde med fuldspaltegulv.

Men det faste gulv skal holdes rent, ellers sættes hele fordelen over styr. Derfor er korrekt belægning – styring af klima og overbrusningsanlæg og et optimalt luftskifte helt fundamentalt.

Vore undersøgelser med biologisk luftrensning viser, at lugtemissionen i bedste fald kan reduceres med 35-40 pct. om sommeren, hvor problemet er størst. Prisen er desværre 15-20 kr. pr. gris. Det vil sige alt for høj en pris for en usikker løsning.

Vi deltager intensivt i et omfattende forskningsprogram og netværk om lugtreduktion sammen med danske og udenlandske forskningsinstitutioner og en række firmaer.

Selv om det ikke er gået så hurtigt med teknologien, som vi gerne havde set, tror vi, at biologisk luftrensning kan videreudvikles og billiggøres ved en målrettet indsats over de kommende år.

Vi tester endvidere forskellige fodringsprincipper og brug af tilsætningsstoffer i foderet. Desuden undersøger vi om køling af ventilationsluften, inden den sendes ind i stalden er økonomisk interessant. Ideen er om muligt at mindske ventilationsydelsen i staldene om sommeren, for derved at reducere lugtemissionen.

Idérigdommen hos både firmaer og forskere er heldigvis stor. Blandt de nyeste initiativer kan nævnes membranteknologi og instrumenter til måling af lugt hos naboer baseret på idéer fra USA.

Det store projekt under Vandmiljøplan III med måling af enkeltstoffer er ved at være færdigt. Det viser, at en lang række af de kemiske forbindelser ingen eller næsten ingen betydning har for lugtemissionen fra svinestalde, medens svovlforbindelser spiller en vigtig rolle, og det arbejdes der nu videre med.

Udover ovennævnte muligheder er det sikre valg placering – og jeg understreger - placering af staldene i passende afstand fra landsbyer, så naboer ikke generes. Og der er mange muligheder både omkring eksisterende bedrifter og i det åbne land.

Men vi kommer aldrig helt ud over, at de der vælger at bo på landet i enkelt huse eller nedlagte landbrugsejendomme ind imellem vil kunne få fornemelse af lugtmolekyler fra svinestalde.

Afslutning

Tilbage til Darwins statement, så har behovet for tilpasning nok aldrig været større end nu – især på grund af vore særlige rammebetingelser og den globale konkurrence.

Fra Landsudvalgets side vil vi gøre, hvad der står i vores magt for, at det bliver de danske svineproducenter, der i højere grad end andre overlever.

Tak til alle vore mange samarbejdspartnere fra svineproducenter inklusiv avl og opformering over firmaer til statslige forskningsinstitutioner, myndigheder med flere for et godt og udbytterigt samarbejde i det forgangne år.

Også stor tak for det gode samarbejde med konsulenter og dyrlæger om vigtige opgaver i årets løb.

Tak til Landsudvalget for endnu et år med et godt og inspirerende samarbejde. Sidst men ikke mindst tak til medarbejderne for en flot og engageret indsats i årets løb.

Og ikke at forglemme tak til jer i salen, fordi I kom og så på og lyttede med.